

การพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนี The Trial in absentia in case of the escape

ชื่นจิตา จงดี

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

Chuenjita Jongdee

Faculty of Law at Thammasat University Phrachan Road PraNalhon Districe Bangkok 10200

E-mail : Lifelaw2010@gmail.com

บทคัดย่อ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาอย่างเป็นธรรมตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองกำหนดให้บุคคลมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้า เปิดเผยและเป็นธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 กำหนดให้การเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งต้องให้คดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน จึงมีการนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่โจทก์หากจำเลยหลบหนีตามบทบัญญัติมาตรา 172 ทวิ มาตรา 172 ทวิ/1 มาตรา 172 ทวิ/2 ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีได้ซึ่งเป็นการกระทบสิทธิจำเลยที่ไม่มีจิตใจชั่วร้ายเจตนาหลบหนีสิ่งที่ตัวเองกระทำผิด เช่น จำเลยย้ายที่อยู่จึงไม่ได้รับหมายศาลเป็นต้น จึงควรให้สิทธิจำเลยที่กลับมาปรากฏตัวในภายหลังขอดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ได้ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน หากจำเลยมีเจตนาหลบหนีจนหมดอายุความ ควรแก้ไขกฎหมายให้อายุความสะดุดหยุดลงและควรบัญญัติโทษฐานหลบหนีในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวด้วย

คำสำคัญ : การพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนี หลักประกันสิทธิการต่อสู้คดี สิทธิขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าตน

Abstract

The criminal justice process focuses on protecting the rights of victims and those accused fairly in accordance with human rights principles and with the International Covenant on Civil and Political Rights. It requires that individuals have the right to be tried face-to-face, open and fair according to Article 46 of the Criminal Procedure Act. The claim for compensation in a civil case must be finalized. Therefore, the principle of trial under the defendant's background is applied to benefit the plaintiff if the defendant escapes under Section 172 of the Act. 172/1 Section 172/2 The court has jurisdiction over criminal trials behind the

back of defendants who have no evil mind, intention to escape what they committed, such as moving, not receiving a warrant. Therefore, the defendant who later reappeared should request a retrial in accordance with human rights principles. If the defendant intends to flee until his term. The statute of limitations should be amended, and the sentence of escape in temporary release should also be enacted.

Keywords : Trial in absentia, Case of the excused escape, Right to Retrial

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายและเพื่อเป็นหลักประกันหรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยรัฐธรรมนูญกฎหมายสูงสุดให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมซึ่งบุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้และในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด หากศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมเท่าเทียมกันจากผู้บังคับใช้กฎหมายโดยมุ่งเน้นการคำนึงถึงศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ว่าควรได้รับการปฏิบัติและคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน¹ แม้จะสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น² ซึ่งมาตรา 172 ทวิ มาตรา 172 ทวิ/1 มาตรา 172 ทวิ/2 มาตรา 180 มาตรา 230 มาตรา 237 ทวิแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ศาลมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ แต่ทั้งนี้หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานบัญญัติให้คนทุกคนพึงได้รับการพิจารณาคดีอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ การพิจารณาคดีควรอยู่บนพื้นฐานของหลัก “การฟังความทุกฝ่าย” (audiatur et altera pars) สิทธินี้เป็นสิทธิในทางกระทำที่สำคัญในระบบกล่าวหาที่ถือว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็น “ประธานในคดี” ซึ่งหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ใน Article 14 (1) กำหนดให้บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม

¹ มรุณ พงศกรพานิช อภิษฐ์ วิลาวรรณ, “นิติธรรมสำหรับผู้สอนวิชากฎหมายในสถาบันการศึกษา” (2560) 13:2 วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 177, 179.

² คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549) 91.

(3)(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า การสืบพยานบุคคลลับหลังจำเลยของไทยจึงยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) และหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลอย่างยิ่ง เนื่องจากการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาหลบหนีทำให้ศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ต้องจำหน่ายคดีชั่วคราวจนกว่าจะตามจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยกลับมาจึงดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปได้ ทำให้กระบวนกระบวนการพิจารณาคดีต่อเนื่องเกิดความไม่เป็นธรรมแก่โจทก์ หากไม่สามารถติดตามตัวจำเลยกลับมาได้ภายในอายุความ สิทธิในการดำเนินคดีอาญาย่อมระงับไป ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและสังคมโดยรวมที่ไม่ได้ตัวกระทำผิดมารับโทษและชดใช้ผลแห่งการกระทำผิดนั้น ทำให้รัฐได้รับความเสียหายประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม ในคดีอาญาที่ผู้เสียหายได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งจากจำเลย เมื่อจำเลยหลบหนีทำให้กระทบสิทธิของผู้เสียหายไม่อาจเรียกร้องความยุติธรรมในส่วน of ค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้เนื่องจากการพิจารณาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาซึ่งเป็นการผูกการพิจารณาคดีแพ่งไว้กับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 46 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งต้องรอให้คดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน โจทก์ผู้เสียหายจึงจะมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยหนีไปจนหมดอายุความทำให้โจทก์ไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาในส่วนแพ่งได้เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายเป็นการผูกคดีแพ่งไว้กับคดีอาญา โจทก์ผู้เสียหายจึงไม่ได้รับความเป็นธรรมซึ่งความยุติธรรมที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม³ ดังนั้นเมื่อจำเลยหลบหนี การนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลย (Trial in absentia) มาใช้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่โจทก์ หากจำเลยหลบหนี ศาลแพ่งสามารถพิจารณาค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้แม้ตัวจำเลยหนีไปยังพวยอียิปต์หรือที่เหลื้อมาชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์เป็นการอำนวยความสะดวกแก่โจทก์เมื่อจำเลยคดีอาญาหลบหนี ในประเทศฝรั่งเศสมีการนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลย (Trial in absentia) มาใช้ได้ในกรณีที่จำเลยหลบหนีเมื่อได้มีการส่งหมายเรียกไปยังถิ่นที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาหรือถิ่นที่อยู่ของจำเลยแล้วแม้จำเลยยังไม่เคยมารับทราบข้อกล่าวหาที่ตาม ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ได้ในกรณีที่จำเลยเคยมาศาลรับทราบข้อกล่าวหาแล้วต่อมาจำเลยหลบหนีไม่มาศาลระหว่างการพิจารณาคดี หรือจำเลยขัดขวางการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องและพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีได้ ซึ่งปัญหาการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเรื่องสำคัญ สาเหตุหลักที่จำเลยหลบหนีแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

³ มานิต จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545) 149.

จำเลยประเภทที่ 1 จำเลยมีเจตนาหลบหนี ส่วนใหญ่จะไปอยู่นอกเขตอำนาจศาลในต่างแดน กลัวศาลจะพิพากษาลงโทษจึงหนีไปก่อน หมาอายุความแล้วค่อยกลับมา ทำให้เกิดวืดมตะในทุกประเทศว่า “คูมี้ไว้งคนจน”

จำเลยประเภทที่ 2 จำเลยไม่มีเจตนาหลบหนี เช่นจำเลยย้ายที่อยู่จึงไม่ได้รับหมายศาล หรือคดีที่มีอัตราโทษเพียงเล็กน้อยจำเลยเป็นชาวบ้านไม่มีความรู้ด้านกฎหมายและเกิดความเกรงกลัวการพิจารณาคดีของศาลจนบีบคั้นในจิตใจจึงไม่กล้าเผชิญหน้าพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในศาล

ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าจำเลยที่ไม่มีเจตนาหลบหนีประเภทที่ 2 นี้ไม่ใช่อาชญากรที่มีจิตใจชั่วร้าย ซึ่งข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ถือว่าจำเลยหลบหนีเป็นการสละสิทธิในการเผชิญหน้าและถามค้านพยานนั้นจึงไม่เป็นคุณแก่จำเลย เป็นการกล่าวโทษจนเกินควร เป็นการกระทบสิทธิจำเลยตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ปัจจุบันกฎหมายไทยมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ/1 นำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีมาใช้ขึ้นก่อให้เกิดการกระทบสิทธิของจำเลยประเภทที่ 2 อย่างไม่เป็นธรรมเพราะจำเลยไม่มีจิตใจที่ชั่วร้ายเจตนาหลบหนีสิ่งที่ตัวเองกระทำผิดจึงควรให้สิทธิจำเลยที่กลับมาปรากฏตัวในภายหลังขอดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนเป็นการรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์แก่คู่ความทั้งสองฝ่าย แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าจำเลยจะชนะคดีเสมอไป จำเลยอาจแพ้ก็ได้ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่จำเลยได้ว่า จำเลยมีสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งการไม่ให้สิทธิจำเลยขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงอันแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปโดยไม่ชอบ จึงไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในส่วนนี้ และควรกำหนดโทษฐานหลบหนีในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวไว้ด้วย นอกจากจำเลยจะต้องรับโทษในความผิดที่ถูกฟ้องไว้แล้ว จำเลยสมควรได้รับโทษฐานหลบหนีการพิจารณาคดีอีกกระทงหนึ่งด้วย ในคดีอาญาฐานความผิดเล็กน้อยที่มีอายุความสั้น ถ้าจำเลยหนีไปจนสิ้นอายุความ กฎหมายไม่สามารถดำเนินคดีได้แล้ว จึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเมื่อจำเลยหลบหนีไปให้อายุความสะดุดหยุดลงเพื่อให้เกิดเสถียรภาพในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิในการเผชิญหน้า (Right of confront witness) ตามหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและหลักการพิจารณาคดีลับหลังตามระบบ Trial in absentia
3. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนีตามระบบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ทั้งในระบบกฎหมายกลุ่มประเทศ civil law และระบบกฎหมายกลุ่มประเทศ common law และนำไปวิเคราะห์ว่า กฎหมายว่าด้วยการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี รับแนวคิดมาจากระบบกฎหมายใด
4. เพื่อศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย
5. เพื่อศึกษาแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี
6. เพื่อศึกษากระบวนการขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี เมื่อจำเลยกลับมาปรากฏตัวในภายหลัง ตามระบบ Trial in absentia เพื่อคุ้มครองสิทธิจำเลย อันเป็นการรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับจำเลยผู้ถูกดำเนินคดีตามหลักสิทธิมนุษยชน

สมมติฐานของการศึกษา

การที่จำเลยหลบหนีไประหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว ทำให้การพิจารณาคดีไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ ศาลต้องสั่งจำนำยาคดี จึงหาทางออกโดยการแก้ไขพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและได้สวนคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนีได้เพื่อความรวดเร็วและอำนวยความสะดวกแก่โจทก์ ให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 ทวิ/1 ซึ่งมีข้อดีคือเป็นการอำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรมให้แก่โจทก์และสร้างประโยชน์สาธารณะในการลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนีก่อให้เกิดข้อพิจารณาว่าไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน (Human Right) ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่บัญญัติให้คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาค และขัดกับหลัก ICCPR ที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก ใน Article 14 (6) ที่กำหนดให้จำเลยในคดีอาญามีสิทธิขอพิจารณาคดีใหม่ได้หากมีข้อเท็จจริงใหม่อันแสดงให้เห็นว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นไปโดยมิชอบ ดังนั้นจึงควรให้สิทธิจำเลยที่หลบหนีหากกลับมาปรากฏตัวในภายหลังมีโอกาสขอดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่เพื่อเป็นการรับรองว่าจำเลยมีสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำราเอกสารบทความวิทยานิพนธ์งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง รายงาน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ขอบเขตของการศึกษา

มุ่งเน้นการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีหลักการสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและข้อจำกัดหลักการสืบพยานลับหลังจำเลย โดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบในคดีค้ำมนุษย์ผลกระทบต่อการศึกษาสืบพยานลับหลังจำเลย ศึกษากระบวนการดำเนินคดีอาญาของไทยเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎีในการสืบพยานลับหลังจำเลยของต่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิในการเผชิญหน้า (Right of confront witness) ตามหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและหลักการพิจารณาคดีลับหลังตามระบบ Trial in absentia
3. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนีตามระบบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ทั้งในระบบกฎหมายกลุ่มประเทศ civil law และระบบกฎหมายกลุ่มประเทศ common law และนำไปวิเคราะห์ว่า กฎหมายว่าด้วยการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี รับแนวคิดมาจากระบบกฎหมายใด
4. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย
5. ทำให้ทราบถึงแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี
6. ทำให้ทราบถึงกระบวนการขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนีเมื่อจำเลยกลับมาปรากฏตัวในภายหลัง ตามระบบ Trial in absentia เพื่อคุ้มครองสิทธิจำเลย อันเป็นการรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับจำเลยผู้ถูกดำเนินคดีตามหลักสิทธิมนุษยชน

ผลการวิจัย

ข้อดีของการนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนี (Trial in absentia) มาใช้นั้น โจทก์ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาได้รับค่าชดเชยความเสียหาย

การนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีมาใช้เป็นการแก้ปัญหาคriminal case ที่จำเลยในคดีอาญาหลบหนีก่อให้เกิดการกระทบสิทธิแก่โจทก์ผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายและเพื่อเป็นหลักประกันหรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่ง

ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิด จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของไทย เกือบทุกฉบับที่ผ่านมา ต่างให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” และ “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด หากศาลยังไม่มีความพิพากษาถึงที่สุด บุคคลใดกระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นให้พิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยได้ ตามมาตรา 172 ทวิ มาตรา 172 ทวิ/1 มาตรา 172 ทวิ/2 มาตรา 180 มาตรา 230 และมาตรา 237 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ซึ่งตามหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานบัญญัติให้คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาค ซึ่งการพิจารณาคดีควรอยู่บนพื้นฐานของหลัก “การฟังความทุกฝ่าย” (audiatur et altera pars) สิทธินี้เป็นสิทธิในทางกระทำที่สำคัญในระบบกล่าวหาที่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น “ประธานในคดี” ซึ่งหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ใน Article 14 (3)(d) ที่ประเทศไทยเป็นภาคี กำหนดว่าในคดีอาญานักคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าตน (To be tried in his presence) แต่ทั้งนี้การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปนั้นนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเนื่องจากการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีทำให้ศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ต้องจำนำคดีชั่วคราวจนกว่าจะตามจับตัวจำเลยกลับมาจึงค่อยยกคดีขึ้นพิจารณา ทำให้กระทบการพิจารณาต่อเนื่อง หากไม่สามารถติดตามตัวจำเลยกลับมาได้ภายในอายุความ สิทธิในการดำเนินคดีอาญาย่อมระงับไปซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและสังคมโดยรวมที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่ถูกฟ้องต่อศาลมาพิสูจน์ความจริงว่าผิดหรือบริสุทธิ์ ซึ่งคดีอาญานั้นเป็นความผิดต่อแผ่นดิน รัฐจึงเป็นผู้เสียหาย หากโจทก์ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดนั้นก็มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งจากจำเลยได้ การหลบหนีของจำเลยจึงกระทบถึงสิทธิของผู้เสียหายด้วย เนื่องจากการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 คดีแพ่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต้องรอให้คดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน โจทก์ผู้เสียหายที่ไปฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลแพ่งต้องรอให้คดีอาญาพิจารณาเสร็จสิ้นศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน หากจำเลยหนีไปจนขาดอายุความทำให้โจทก์ไม่ได้รับการเยียวยาค่าเสียหายทางแพ่งเนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายได้ผูกคดีแพ่งไว้กับคดีอาญา

ดังนั้น ข้อดีของการนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี (Trial in absentia) มาใช้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่โจทก์ หากจำเลยหลบหนีไม่มาศาล ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยได้ เมื่อคดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วศาลแพ่งสามารถพิจารณาค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้ หากแม้ตัวจำเลยหนีไปยังพวยค้ายัตถ์พัยที่เหลือยู่มากช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้ เป็นการอำนวยความสะดวกแก่โจทก์ คดีอาญาเป็นความผิดต่อแผ่นดินรัฐเป็นผู้เสียหาย ดังนั้นการนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนี (Trial in absentia) มาใช้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่รัฐอันถือเป็นประโยชน์สาธารณะส่วนรวมของประเทศด้วยซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาศาลมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยได้หากจำเลยหลบหนีไปไม่มาศาลภายหลังจากที่ศาลได้อ่านคำฟ้องให้จำเลยทราบแล้ว⁴

ข้อเสียของการนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนี (Trial in absentia) มาใช้ก่อให้เกิดการกระทบสิทธิแก่จำเลย

การนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนี (Trial in absentia in case of the excused) มาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่โจทก์ หากจำเลยหลบหนีไป ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ/1 โจทก์ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจึงมีสิทธิได้รับค่าชดเชยความเสียหาย แต่ทั้งนี้การพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีก็ก่อให้เกิดการกระทบสิทธิจำเลย ตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights:ICCPR) ข้อ 14 ซึ่งได้กำหนดให้จำเลยในคดีอาญามีสิทธิ 3 ประการ คือ สิทธิรับทราบการแจ้งข้อกล่าวหา (Notice to the accuses) สิทธิการมีผู้ช่วยเหลือในการดำเนินคดีทางกฎหมายหรือมีทนายความ (Assistance of Counsel) และสิทธิในการขอพิจารณาคดีใหม่ (Right to Retrial หรือ ex novo) ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในกรณีการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนี ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้สิทธิจำเลยขอพิจารณาคดีใหม่ได้ ดังนั้นจึงควรให้สิทธิจำเลยที่หลบหนีหากกลับมาปรากฏตัวในภายหลังมีโอกาสขอดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ได้หากมีข้อเท็จจริงใหม่อันแสดงให้เห็นชัดเจน (conclusively) ว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปโดยไม่ชอบ (miscarriage of justice) บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิขอให้มีการพิจารณาคดีนั้นใหม่ (ex novo) ได้ตามข้อ 14 (6) ของ ICCPR เพื่อเป็นการรับรองว่าจำเลยมีสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน ดังที่ปรากฏในตัวอย่างคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปในคดี Mbenge v Zaire (1977) และคดี Maleki v Italy (1996) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากลวางหลักว่า ตามข้อ 14 (3) ของ ICCPR ให้บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีอาญาต่อหน้าตน และมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเป็นผู้เลือก ถ้ากฎหมายให้หลักประกันสิทธิเช่นว่านี้แก่จำเลยแล้วแต่จำเลยปฏิเสธ

⁴ Christener E.smith, *Criminal procedure* (New York: THOMSON WADSWORTH, 2003) 324.

ที่จะใช้สิทธิดังกล่าวเอง ไม่ยอมมาศาล หรือหลบหนีคดีไปเอง เป็นต้น การพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยก็สามารถทำได้ถ้าได้มีการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา กับวันที่และสถานที่ที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาให้จำเลยทราบอย่างชัดเจนแล้ว เปิดโอกาสให้จำเลยมีเวลาเตรียมตัวต่อสู้คดีพอสมควรและเปิดโอกาสให้จำเลยได้มาศาลเพื่อต่อสู้คดี

ในปี 2007 (2553) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสากลได้ออก General Comment ฉบับที่ 32 วางหลักเกณฑ์ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญา หากมีข้อเท็จจริงใหม่อันแสดงให้เห็นชัดเจน (conclusively) ว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปโดยไม่ชอบ (miscarriage of justice) บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิขอให้มีการพิจารณาคดีนั้นใหม่ (ex novo) ได้ตามข้อ 14 (6) ของ ICCPR ดังนั้น หากจำเลยที่หลบหนีกลับมาปรากฏตัวต่อศาล มีข้อเท็จจริงใหม่อันแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการดำเนินกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปโดยไม่ชอบ จำเลยย่อมมีสิทธิขอให้มีการพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ (Rights Commission)

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักการพิจารณาคดีอาญา บทบาทของศาลในการแสวงหาความจริงในกระบวนการพิจารณามีอยู่ 2 ระบบ ได้แก่ ระบบวิธีพิจารณาคดีที่ผู้พิพากษามีบทบาทเชิงรุก (Active Role) ใช้ในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายระบบไต่สวนหรือ Civil Law ผู้พิพากษามีบทบาทในการแสดงหาข้อเท็จจริงได้เอง และระบบวิธีพิจารณาคดีที่ผู้พิพากษามีบทบาทเชิงรับ (Passive Role) ใช้ในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายระบบกล่าวหาหรือ Common Law ผู้พิพากษาวางตัวเป็นกลางไม่เกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงในคดีปล่อยให้ทำหน้าที่ของคู่ความและมีกฎหมายบทตัดพยานที่เคร่งครัด การมีตัวจำเลยในศาล ทาง Civil law มีเป้าหมายเพื่อให้ศาลได้รับรู้ข้อโต้แย้งของจำเลย ส่วนใน Common law ศาลจะเปิดโอกาสให้จำเลยได้โต้แย้งพยานหลักฐานที่ปรักปรำตน ในกรณีที่จำเลยไม่มาศาลเพราะหลบหนีเป็นเหตุอันเกิดจากตัวจำเลยและนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมในการอำนวยความยุติธรรมในทางอาญา เหตุดังกล่าวจึงทำให้สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีลับหลังได้ หากศาลได้อ่าน อธิบายฟ้อง ถามคำให้การหรือได้เปิดโอกาสให้จำเลยโต้แย้งคำฟ้องของโจทก์แล้ว ซึ่งใน Common law ถือว่าจำเลยสละสิทธิ ส่วนใน Civil law ศาลไต่สวนพยานเองจึงไม่กระทบต่อความเป็นธรรมในการดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะ

1. ให้สิทธิจำเลยที่หลบหนีหากกลับมาปรากฏตัวในภายหลังมีสิทธิขอพิจารณาคดีใหม่ได้

การนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี (Trial in absentia) มาใช้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่โจทก์หากจำเลยหนี เมื่อคดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วศาลแพ่งสามารถพิจารณาค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้ หากแม้ตัวจำเลยหนีไปยังพวยภัยอันตรายที่เหลือนอยู่มาขอใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้เป็นการอำนวยความยุติธรรมแก่โจทก์ ซึ่งคดีอาญาถือเป็นความผิดต่อแผ่นดินรัฐจึงเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น

การนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่หลบหนี (Trial in absentia) มาใช้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่รัฐ อันถือเป็นประโยชน์สาธารณะส่วนรวมของประเทศด้วย ในขณะที่เดียวกันการนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีมาใช้ย่อมก่อให้เกิดการกระทบสิทธิแก่จำเลย ซึ่งข้อสันนิษฐานที่ถือว่าจำเลยหลบหนีเป็นการสละสิทธิในการเผชิญหน้าและถามค้านพยานนั้นจึงไม่เป็นคุณแก่จำเลย เป็นการกล่าวโทษจนเกินควรต่อจำเลยที่ไม่มีเจตนาหนีเช่นจำเลยอาจย้ายที่อยู่จึงไม่ได้รับหมายศาลซึ่งจำเลยไม่ใช่อาชญากรที่มีจิตใจชั่วร้าย ข้อสันนิษฐานที่ถือว่าจำเลยหลบหนีเป็นการสละสิทธิในการเผชิญหน้าและถามค้านพยานนั้นจึงไม่เป็นคุณแก่จำเลย เป็นการกล่าวโทษจนเกินควร กระทบสิทธิของจำเลยตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ข้อ 14(3)(d)⁵ ซึ่งได้กำหนดให้จำเลยในคดีอาญามีสิทธิ 3 ประการคือ สิทธิรับทราบการแจ้งข้อกล่าวหา (Notice to the accuses) สิทธิการมีผู้ช่วยเหลือในการดำเนินคดีทางกฎหมาย หรือทนายความ (Assistance of Counsel) และสิทธิในการขอพิจารณาคดีใหม่ (Right to Retrial หรือ ex novo) ทั้งนี้การนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยมาใช้นั้นย่อมก่อให้เกิดการกระทบสิทธิของจำเลยประเภทที่ 2 อย่างไม่เป็นธรรมเพราะจำเลยไม่มีจิตใจที่ชั่วร้ายเจตนาหลบหนีสิ่งที่ตัวเองกระทำผิด จึงควรให้สิทธิจำเลยที่กลับมาปรากฏตัวในภายหลังขอดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ได้ เป็นการสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์แก่คู่ความทั้งสองฝ่าย เป็นการการันตีได้ว่า จำเลยมีสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน

2. ควรให้อายุความในคดีอาญาที่จำเลยหลบหนีสะกดหยุดลง

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม เพื่อกู้มครองผู้เสียหายและเพื่อเป็นหลักประกันหรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่ายังไม่มีความผิดหรือยังเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของไทยเกือบทุกฉบับที่ผ่านมา ต่างให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่จะทำความผิดมิได้” และ “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าหากศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด บุคคลใดกระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ตามหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานบัญญัติให้คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ไม่ถูกเลือกการปฏิบัติได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเสมอภาค ซึ่งการพิจารณาคดีควรอยู่บนพื้นฐานของหลัก “การฟังความทุกฝ่าย” (audiatur et altera pars) และหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

⁵ CCPR(International Covenant on Civil and Political Rights) 1997.

(UN International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ใน Article 14 (1) กำหนดให้บุคคลมีสิทธิได้รับการพิจารณาต่อหน้าอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม ตามบทบัญญัติมาตรา 172 แห่งประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญากำหนดให้การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ตามบทบัญญัติมาตรา 172 ทวิ มาตรา 172 ทวิ/1 มาตรา 172 ทวิ/2 มาตรา 180 มาตรา 230 มาตรา 237 ทวิ ในกรณีที่ยังไม่มีการลงโทษในชั้นก่อนฟ้องคดีหรือระหว่างปล่อยตัวชั่วคราว ศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาสืบพยานต่อไปได้เนื่องจากไม่มีตัวจำเลยและขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 172 เมื่อจำเลยหนีไประหว่างพิจารณาคดี ศาลต้องจำหน่ายคดีและออกหมายจับ ในขณะที่ความอายุความคดีอาญายังคงนับต่อไปในระหว่างที่ยังไม่พบจำเลย และเมื่อจำเลยหลบหนีจนพ้นกำหนดอายุความแล้วสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับ ศาลต้องจำหน่ายคดีให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษและไม่มีประวัติการถูกลงโทษ บางคดีจำเลยหลบหนีคดีไปอยู่ต่างประเทศจนครบ 20 ปีคดีขาดอายุความก็กลับมา การที่กฎหมายให้ความคุ้มครองจำเลยก็เพื่อให้จำเลยมีโอกาสได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ในศาล แต่เมื่อจำเลยใช้ช่องว่างของกฎหมายผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยหลบหนีคดีไปเพื่อให้ศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้จนคดีขาดอายุความจึงเป็นปัญหาที่สำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมไทยและมีผลกระทบต่อโจทก์ผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามมาตรา 46 กำหนดให้ส่วนของคดีแพ่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต้องรอให้คดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน เมื่อผู้เสียหายไปฟ้องศาลแพ่งต้องรอให้คดีอาญาพิจารณาเสร็จศาลมีคำพิพากษาโจทก์ผู้เสียหายยังไม่ทันได้รับค่าชดเชยค่าเสียหายเลยสักบาท ปรากฏว่าจำเลยหนีไปจนขาดอายุความ ทั้งนี้เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายไปผูกคดีแพ่งไว้กับคดีอาญาจึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ จึงเป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าหากศาลนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีมาใช้ย่อมทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลอาญาสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องจนเสร็จสิ้นมีคำพิพากษา ศาลแพ่งสามารถพิจารณาค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้ แม้ตัวจำเลยหนีไปยังพวยค้ายดทรัพย์ที่เหลืออยู่มาชดเชยค่าเสียหายให้แก่โจทก์ได้อันเป็นการเยียวยาบรรเทาความเสียหายแก่โจทก์ได้

การนำหลักการพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยที่หลบหนีมาใช้กับประเทศไทย อาจพบปัญหาที่ตามมาคือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจปล่อยปละละเลยไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องตามจับตัวจำเลยที่หลบหนีกลับมาลงโทษเพราะเห็นว่าคดีสิ้นสุดลงแล้วและโจทก์ก็มีสิทธิได้รับค่าชดเชยความเสียหายแล้ว ซึ่งแท้จริงแล้ววัตถุประสงค์สำคัญของกระบวนการยุติธรรมคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการยุติธรรมต้องพยายามหาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษเพื่อป้องกันสังคมและเพื่อการป้องปรามผู้อื่นเลียนแบบ กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องสามารถควบคุมอาชญากรรมในสังคมมิให้ขยายวงกว้างออกไปและทำให้อาชญากรรมรุนแรงยิ่งขึ้น การได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความจริงจึงมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้ลดและป้องกัน

อาชญากรรมมิให้ขยายวงกว้างออกไปซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นคงไม่ต่างอะไรจากได้คำพิพากษาระคายแผ่นดินหนึ่ง แต่ไม่ได้ตัวจำเลยมารับโทษ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการยุติธรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพ

การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลอย่างมาก เพราะการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหากไม่สามารถติดตามตัวมาได้ภายในอายุความสิทธิในการดำเนินคดีอาญาย่อมระงับไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและสังคมโดยรวมที่ไม่ได้ตัวผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่ถูกฟ้องต่อศาลมาพิสูจน์ความจริงว่าผิดหรือบริสุทธิ์ ทำให้รัฐได้รับความเสียหาย ในขณะที่หลายประเทศกำหนดโทษสำหรับการหลบหนีในชั้นปล่อยชั่วคราวไว้ กล่าวคือนอกจากจะต้องรับโทษในความผิดที่ถูกฟ้องไว้แล้ว จำเลยสมควรถูกลงโทษฐานการหลบหนีอีกกระทงหนึ่งด้วย

การติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดหรือจำเลยที่หลบหนีกลับมาเข้าสู่กระบวนการทางศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย หากจำเลยหลบหนีไปต่างประเทศ รัฐควรทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับนานาประเทศเพื่อขอรับตัวจำเลยกลับมาดำเนินคดีเพื่อประโยชน์แก่คู่ความและประโยชน์สาธารณะ ในกรณีคดีอาญาที่มีอายุความสั้น เช่น 2 ปี หรือ 5 ปี เมื่อจำเลยหลบหนีไปจนหมดอายุความก็ไม่สามารถดำเนินคดีได้ตามกฎหมายได้แล้ว จึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเมื่อจำเลยหลบหนีไปให้อายุความจะสะดุดหยุดลงและควรกำหนดโทษสำหรับการหลบหนีในชั้นปล่อยชั่วคราวด้วยเป็นการลงโทษเพื่อป้องกันการกระทำผิดจำเลยคิดที่จะหลบหนีทำให้การดำเนินคดีกระบวนการพิจารณาคดีอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

คณิต ฌ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549).

มานิต จุ่มป่า, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540)* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545).

มรุริน พงศกรพานิช อภิชัย วิลาวรรณ, “นิติธรรมสำหรับผู้สอนวิชากฎหมายในสถาบันการศึกษา” (2560)
13:2 *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*.

Christener E.smith, *Criminal procedure* (New York: THOMSON WADSWORTH, 2003).

